

İMAM HATİP OKULLARINDA OKUL YÖNETİMİNDE KORONAVİRÜS (COVID-19) SALGININDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Nicet GÜLECEN¹

Makale Bilgisi	Özet
Makale Türü Araştırma Makalesi	Bu çalışmanın temel amacı, imam hatip okul yöneticilerinin korona virüs (Covid-19) salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunları ve geliştirdikleri çözüm önerilerini belirlemektir. Bu amaçla nitel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde görev yapan 14 imam hatip okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada görüşme formu veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Bu görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kıdem, cinsiyet, görev unvanı ve görev yaptığı öğretim kurumunu tespit etmeyi amaçlayan dört soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların bu süreçte yaşadığı sorunları belirlemeyi amaçlayan on yedi soru yer almaktadır. Araştırmada ulaşılan veriler içerik incelenmesi ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda imam hatip okul yöneticilerinin korona virüs (Covid-19) salgınında en çok karşılaştıkları sorun alanları olarak; uzaktan eğitim döneminde öğrenci ile etkileşimin az olması nedeniyle eğitim ve öğretimde aksaklıkların yaşandığı, öğrencilerin dersleri takip edebilecekleri teknolojik altyapının yetersiz olduğu, okullarının açılması ile birlikte salgının artmasına ve önlenememesine dair kaygıların olduğu, okulların açılması ile birlikte istenilen düzeyde hijyen standartlarının sağlanamamasına yönelik endişelerin yer aldığı belirlenmiştir. Yaşanan bu sorunların çözümüne yönelik; teknolojik imkânların (internet bağlantısı, internet sağlanması, bilgisayar, tablet, akıllı telefon tedariki) eğitimde fırsat eşitliği ekseninde iyileştirilmesi gerektiği, okulların açılması ile birlikte telafi programlarının (destekleme ve yetiştirme kursları, ilköğretim yetiştirme programı, telafi eğitimleri) uygulanması gerektiği, okullara maddi kaynaklar aktararak veya malzeme yardımıyla bulunularak hijyen standartlarının iyileştirilmesi gerektiği, salgının yayılma ihtimali dikkate alınarak okulların bir yıl dondurulabileceği önerilmektedir.
<i>Makale Geçmişi:</i> Başvuru 27.04.2021 Kabul 04.09.2021	
<i>Anahtar Kelimeler:</i> İmam hatip okulu, Okul yöneticisi, Korona virüs, Uzaktan eğitim, Hijyen koşulları.	

¹ Okul Müdürü, Dr. Saadettin Hacıevliyagil İmam Hatip Ortaokulu, nicetgulecen@gmail.com, 0000-0002-0523-7061

**PROBLEMS ENCOUNTERED IN THE CORONAVIRUS (COVID-19)
EPIDEMIC IN SCHOOL MANAGEMENT IN IMAM HATIP SCHOOLS AND
SOLUTION SUGGESTIONS**

Article Information	Abstract
Article Type Research Article	The main purpose of this study is to identify the problems faced by school administrators in the corona virus (Covid-19) epidemic and the solutions they developed. For this purpose, a qualitative research was conducted in phenomenology design. The study group of the research consists of 14 imam hatip school administrators working in Malatya. Interview form was used as data collection tool in the study. This interview form consists of two parts. In the first part, there are four questions aiming to determine the seniority, gender, job title and educational institution of the participants. In the second part, there are seventeen questions aiming to determine the problems experienced by the participants in this process. The data obtained in the research were analyzed by content analysis. As a result of the research, as the most common problem areas faced by imam hatip school administrators in the corona virus (Covid-19) epidemic; It has been determined that there are problems in education and training due to the lack of interaction with students during the distance education period, the technological infrastructure where students can follow the lessons is insufficient, there are concerns about the increase and inability to prevent the epidemic with the opening of schools, and there are concerns about the failure to achieve the desired level of hygiene standards with the opening of schools. For the solution of these problems; technological facilities (internet connection, internet provision, computer, tablet, smart phone supply) should be improved in terms of equality of opportunity in education, compensation programs (support and training courses, primary education training program, remedial training) should be implemented with the opening of schools, by transferring financial resources to schools It is suggested that the hygiene standards should be improved with the aid of materials or materials, and schools can be frozen for one year, considering the possibility of the epidemic spreading
Article History:	
Received 27.04.2021	
Accepted 04.09.2021	
Keywords: Imam hatip school, School administrator, Corona virus, Distance education, Hygiene conditions.	
Kaynakça Gösterimi: Güleçen, N. (2021). İmam hatip okullarında okul yönetiminde koronavirüs (covid-19) salgınında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. <i>Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi</i> , 2(2), 1-13.	

1. GİRİŞ

Bu bölüm başlığı altında araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, problem cümlesi, alt problemler, sayıltılar, sınırlılıklara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsan yaşamının doğumdan ölüme kadar olan sürecinde bireyler yeni davranışlar kazanarak eğitim görmekteyiz. Bu manada eğitim, insan yaşamının bütün yönlerini oluşturan bir süreçtir. Eğitim-öğretim sisteminin temelini okullar oluşturur. Okulları yönetmekle görevli olan kişiler okul yöneticileridir. Okul müdürü okulun her türlü iş ve işleyişinden sorumludur.

Toplumsal örgütlerden birisi de eğitim örgütleridir. Eğitim örgütleri toplumların dinamizmini yansıtır. Eğitim örgütünün oldukça karmaşık bir yapı ve işleyişe sahip olduğu belirtilmektedir. Eğitim sistemin içerisinde yer alan çeşitli unsurlar okulların amaçları doğrultusunda bir araya gelerek sistemin çalışmasını sağlar. Ancak sistemin etkili bir şekilde işlenmesini sağlayan okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler, yardımcı personel ve velilerdir. Okulun amaçlarının en üst düzeyde gerçekleşmesinden okul yöneticileri sorumludur.

Eğitim, eğitim kitaplarında “bireye kendi yaşantısı yoluyla istendik davranış kazandırma süreci” olarak tanımlanmıştır. En özgürlükçü yaklaşımlarda bile eğitim devletin temel görevleri arasında en önemli görevlerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Özdemir, 2000: s.16).

Yönetim, bir örgütün belirlenen politikalarını uygulamak için sürdürdüğü etkinliklerini düzenleme yollarını ifade eder. Başaran'a göre yönetim, toplumsal ihtiyaçların bir kısmını karşılamak üzere önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirecek görev ve rolleri yapmak üzere bir araya getirilen güçlerin koordinasyonu ve yönlendirilmesi sürecidir (Başaran, 1982: 91).

Her düzeydeki kurumun başarısı, kurumu yöneten yöneticinin bilgi, beceri, insan ilişkileri ve sorun çözme maharetiyle yakın ilişkilidir. Büyük Önder Atatürk eğitimle ilgili şöyle der: “Eski idarelerin eski hükümet gençlerinin en büyük fenalıklarından biri de irfan ordusuna layık oldukları büyük ehemmiyeti vermemeleridir” (Özcan, 1989: 14).

Yönetim, evrensel düzeyde bir süreç, geliştirmekte olan bir bilim ve eski bir sanat olarak nitelendirilmektedir. Ayrıca yönetim, kurum kaynaklarının planlanması, örgütlenmesi, eşgüdümlemesi ve denetlenmesiyle kurum amaçlarının gerçekleştirilmesi sürecidir (Şişman ve Turan, 2002:5). Yönetimin görevi; insan ve madde kaynaklarını etkili ve en uygun bir biçimde kullanarak bilimsel ve toplumsal değerler skalası içerisinde kurumun gelişmesini sağlamaktır. Eğitim yönetimini kamu yönetiminin özel bir alanı olarak görebiliriz. Eğitim yönetimi, eğitim mekanizmalarını istenilen amaçlara ulaştırmak üzere insan ve madde kaynaklarını sağlayarak, etkin bir biçimde kullanarak, politikaları ve belirlenen kararları uygulamaktır (Taymaz, 2003: 20).

Yönetici, kurum lideri tarafından benimsenen ve geliştirilen, hayal gücü ile farkındalık ortaya konan planlar yapan ve bu planları kaidelerine göre uygulayan ve istenilen hedeflere ulaştıran kişidir. Diğer bir ifade ile yönetici, kurum lideri tarafından benimsenen ve geliştirilen, hayal gücü ile farkındalık ortaya konan planlar yapan ve bu planları kaidelerine göre uygulayan ve istenilen hedeflere ulaştıran kişidir. Yönetici konumundaki insanların yönetim süreçlerini yerine getirirken bazı rolleri benimsemeleri gerekli görülmektedir. Bu rollere baktığımızda, liderlik, bilgi toplama, bilgi yayma, sözcülük, kaynak dağıtıcılık, arabuluculuk, sorun çözücülük, işletme sahipliği gibi rollerdir. Bu rolleri oynayabilmek için yönetici konumunda olan insanların teknik, teorik ve insani yönlerden yeterliliklere sahip olmaları gerekli görülmektedir. Bu durum, yönetici olacak insanların özel bir biçimde yetiştirilmeleri gerektiğini ortaya koymaktadır (Şişman ve Turan, 2002: 6).

Okul yöneticisi, sahip olduğu bireysel ve mesleki nitelikleriyle diğerleri için iyi bir model olmaktadır. Eğitim yönetiminde doğru örnekler sergilenmesinde okul içi ve dışı dengelerin gözetilerek farklı bir bakış açısına sahip olmayı gerektirmektedir.

Okul müdürünün görev tanımı 2508 sayılı Tebliğler Dergisinde (2001) şu şekilde tanımlanmaktadır: “Müdür, okulun yönetimini; kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge, plan, program ve emirler doğrultusunda planlar, organizasyon, koordinasyon görevlerini yerine getirir, uygulama ve denetimini yapar. Personelin performansını değerlendirerek yüksek verim elde etmek için tedbirler alır. Okulu ile ilgili iyileştirme önerilerini amirlerine sunar. Astlarına yetki ve sorumluluk devrederek, işlerin daha rasyonel yürütülmesini ve astların ihtiyaç duyulan alanlarda iyileşmelerini sağlar. Kendisine bağlı personelin sicil raporlarını doldurur. Amirleri tarafından istenildiğinde okulu ile ilgili faaliyetleri bir rapor halinde sunar, astlarından gelen önerileri değerlendirir. Çalışmaları ile ilgili işlerin değerlendirmesini yapar.”

Sorun çözmek yönetimin kalbidir. Örgütün yaşaması, sağlıklı olması, gelişmesi ve büyümesi için karşılaşılan sorunların çözülmesi ve gerekli koruyucu önlemlerin alınması gerekmektedir. Karşılaşılan sorunların

uygun yöntemlerle çözülmesi için öncelikle bu sorunların doğru tespit edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle de okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunların belirlenmesi önemlidir.

Okul müdürü bir insan, bir lider ve bir vatandaş olarak sorumluluk bilinciyle yönetim görevini yerine getirmelidir. Okul müdürü, sosyal isteklere cevap verebilmek için kültürel değerler, politik gelişmeler ve insan tabiatı hakkında sürekli bir öğrenme gayreti içerisinde olmalıdır.

Çin'in Wuhan kentinden bildirilen ve nedeni bilinmeyen zatürre vakalarının kaynağının, hafif enfeksiyonlardan ağır akut solunum sendromlarına kadar ciddi bulaşma tabloları oluşturan, büyük bir virüs ailesi olan koronavirüsler olduğu tespit edilmiştir. Bu aileden, daha önce tespit edilememiş yeni bir Koronavirüs türünden kaynaklanan hastalık Covid-19 olarak tanımlanmaktadır

Hızlı bir şekilde tüm dünyaya yayılan bu hastalığın ülkemizde ilk kez 11 Mart 2020'de saptandığı bilinmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2020: 7-11).

Korona virüs (Covid-19) Salgınında İmam Hatip okul yöneticilerinin yaşadıkları sorunların tespiti noktasında imam hatiplerin eğitimdeki yerine değinmek faydalı olacaktır.

Din, insanlığın var olmasıyla başlayan bir süreçtir. Bu noktada yaratılış gerçeği olarak insanoğlunun birtakım ihtiyaçlarını ve beklentilerini karşılamak ve bu âlemde bulunduğu süre zarfında emin bir şekilde yol almasını sağlamak için karşımıza din olgusu çıkmaktadır. Din, insanın evrendeki varoluş nedenini, yaşamın amacını ve hikmetini açıklamak ve insanın nereden gelip nereye gittiği sorusuna cevap bulmak gibi amaçlara hizmet eder (Soylu, 2013:3). Bu nedenle, din olgusunun insan hayatındaki yeri ve önemi yadsınmaz.

İmam Hatip Okulları, Türk Eğitim Tarihi'nde önemli bir yere sahiptir. Son zamanlarda bilgi ve teknolojiye hızlı gelişmeler ayrıca farklı sebeplere bağlı olarak artan göçler ve toplumsal hareketlilikler, sosyal yapıda önemli değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişim genelde eğitim sistemini ve özelde ise din eğitimini etkilemiştir. İmam-hatip okullarında görevli okul yöneticileri, okullarını yönetirken değişik sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlara makul ve daimi çözüm bulmak üzere farklı çözüm önerileri geliştirmektedirler. Bunun yanında okullarda karşılaşılan sorunların doğru tespit edilmesi, olası farklı çözüm yollarının önerilmesi gibi yönetsel becerilerin okul yöneticilerinde bulunması önem arz etmektedir. İmam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 salgını sürecinde görev alanı dâhilinde yaşanan sorunları belirlemeyi hedefleyen bu çalışma, çeşitli problemlerle yüz yüze gelen okul yöneticilerinin hangi çözümleri ürettiğine de odaklanmaktadır.

İmam Hatip Okullarının ana amacı, mesleki eğitim vermektir. Bunun yanında içinde bulunduğumuz yüzyılda bu alanda artmakta olan gereksinimleri karşılayacak bireyler olarak gençleri hayata hazırlamak, insanın değerini anlayan, sorunların çözümlerini bulan, milli ve manevi değerlerini korumayı bilen ve onları geliştirmekle sorumlu kişiliğe sahip bireyler olarak yetiştirmek de imam hatip okullarının amaçlarındandır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, imam hatip okul yöneticilerinin koronavirüs (Covid-19) salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu çalışmadan elde edilen bulgu ve sonuçlardan yola çıkarak Covid-19 salgınında okul yönetiminde karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri geliştirmektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile Covid-19 salgınında imam hatip okullarında okul yönetiminde karşılaşılan farklı alanlardaki sorunları belirlemek ve çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, süreç içinde karşılaşılan sorunları ve bu sorunlara çözüm yolları belirlenerek olası sorunlara yönelik önleyici tedbirler alınması açısından önemlidir. Bu araştırma imam hatip okulu yöneticilerinin yaşanan süreçte nasıl etkilendiklerinin, ne gibi destekler aldıklarının tespiti açısından önem arz etmektedir.

1.4. Problem Cümlesi

İmam Hatip Okul Yöneticilerinin Covid-19 salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunların çözümüne yönelik önerileri nelerdir?

1.4.1. Alt Problemler

1. İmam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
2. İmam hatip ortaokulu yöneticilerinin Covid-19 sürecinde okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?

1.5. Sayıtlar

1. İmam hatip okullarında Covid-19 salgınında okul yönetiminde okul yöneticileri birçok sorunla karşılaşmaktadır.
2. İmam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları bu sorunlar okul yöneticileriyle yapılan görüşmeler yoluyla belirlenebilir.

1.6. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma 2020/2021 eğitim-öğretim yılında Malatya ilinde Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı imam hatip okullarında (ortaokul ve lise) görev yapan imam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerine dair görüşlerini tespite dair görüşme formu ile sınırlıdır.
2. Bu çalışma, Malatya ilindeki İmam Hatip Okullarında görev yapan okul yöneticilerinin görüş ve deneyimleri ile sınırlıdır.
3. Araştırma Covid-19 salgınında elde edilen veriler, katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorularla ve bu sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır.
4. Araştırmada ortaya çıkacak sonuçlar, okul yöneticilerinin cevapları ile sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Bu bölümde Araştırmanın Deseni, Çalışma Grubu, Veri Toplama Aracı, Veri Toplama Aracının Uygulanması ve Analizi yer almaktadır. Bu çalışmada araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur.

2.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışma İmam Hatip Okul Yöneticilerinin Covid-19 Salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerilerini belirlemek üzere betimleyici bir yaklaşım izlenerek yürütülmüştür. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 39).

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, Malatya ili merkez ilçelerinde görev yapan 14 imam hatip okul yöneticisinden oluşmaktadır. Okul yöneticileri araştırmaya gönüllü katılmışlardır. Veri toplama aracı olarak görüşme formu tekniğinin kullanıldığı araştırmada, okul yöneticileri ile gerçekleştirilen çalışma örneğinde görüşme formu okul yöneticilerince doldurularak okul sorunları ve çözüm önerileri üzerinde dikkatli bir şekilde analiz edilmiştir. Çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcılara ait demografik özellikler

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (frekans)	% (yüzdeler)
Okul türü	Okulöncesi	0	0
	İlkokul	0	0
	Ortaokul (imam hatip)	13	92,86
	Lise (imam hatip)	1	7,14
Görev unvanındaki kıdemi	1-5yıl	8	57,15
	6-10yıl	4	28,57
	10 yıldan çok	2	14,28
Görev unvanı	Müdür	11	78,58
	Müdür yardımcısı	3	21,42
Cinsiyet	Erkek	14	100
	Kadın	0	0

Bu çalışmada sadece imam hatip okul yöneticilerinin düşünceleri alınmıştır. Tablo 1 incelendiğinde okul yöneticilerinin çalıştığı okul türleri, görev unvanındaki kıdemleri, görev unvanları, cinsiyete ilişkin bilgileri içermektedir. 13 imam hatip ortaokulu, 1 imam hatip lisesi yöneticisi bu çalışmaya katılmıştır. Çalışmayan katılan 8 yönetici 1-5 yıl, 4 yönetici 6-10 yıl arasında ve 2 yönetici ise 10 yıldan fazla kıdeme sahiptir. Görev unvanı

itibariye çalışmada 11 müdür, 3 müdür yardımcısı görüşlerini belirtmiştir. Çalışmaya katılan yöneticilerin tamamının erkek olduğu (14 kişi) görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracı olarak danışman yardımıyla geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanıldı.

2.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacını gerçekleştirmeye yönelik veriler, 2020/2021 eğitim-öğretim yılında Malatya ilindeki imam hatip okullarında görev yapan okul yöneticileri için geliştirilen “Koronavirüs (Covid-19) Salgınında Okul Yöneticisi Olmak” başlıklı yarı yapılandırılmış görüşme formunun uygulanması ile 2020 yılı Ekim-Aralık aylarında elde edilmiştir.

2.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmada görüşme yoluyla elde edilen veriler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve yorumlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizine göre nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir;

1. -Verilerin kodlanması,
2. -Temaların bulunması,
3. -Kodların ve temaların düzenlenmesi,
4. -Bulguların tanımlanması ve yorumlanması.

Araştırmanın bulgularında her bir katılımcıya belli bir kod verilerek görüşleri açıklanmıştır. Veriler analiz edilirken her yöneticiye Y1, Y2, Y3... şeklinde birer kod verildi.

3. BULGULAR

Bu bölüm başlığı altında araştırmanın amacını gerçekleştirme doğrultusunda ulaşılan veriler alt problemlere yanıt olacak biçimde sunulmuş ve gereken durumlarda yorumlanmıştır. Araştırma probleminin yanıtı için toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgularla, bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Konunun daha iyi anlaşılmasını sağlamak amacıyla, gerekli durumlarda, bulgular tablolarla verilmektedir. Bulgular ve ilgili yorum, araştırma alt problemlerinin düzenlenişindeki sıraya uyularak verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt problemi “İmam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir.

Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla imam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 salgınında okul yönetiminde karşılaştıkları sorunları tespit etmek için uygulanan görüşme formu neticesinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 2: *Yöneticilerin Okula Gitme ve Okulda Bulunma Durumları*

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdeler)
Okula haftada kaç gün gidiliyor?	3 gün okula gidiliyor. Y10- Y13	2	14,28
	5 gün okula gidiliyor. Y1-Y2-Y3- Y4- Y5-Y6- Y7- Y8- Y9- Y10- Y11- Y12- Y14	12	85,72
Okulda kalma süresi kaç saat?	3 saat okulda kalınıyor. Y8	1	7,14
	4 saat okulda kalınıyor. Y7	1	7,14
	5 saat okulda kalınıyor. Y4-Y10	1	7,14
	6 saat okulda kalınıyor. Y2	1	7,14
	7 saat okulda kalınıyor. Y4-Y10- Y11	3	21,42

8 saat okulda kalmıyor. Y3- Y5-Y6- Y12- Y13	5	35,74
9 saat okulda kalmıyor. Y1-Y9	2	14,28

Tablo 2’de görüldüğü üzere okul yöneticilerinin Covid-19 salgınında %85,72 oranda haftada 5 gün okula gittikleri görülmektedir. İmam hatip okul yöneticilerinin okulda kalma saat sayılarında farklılıklar görülmektedir. Genel olarak okul yöneticileri 3 saat ile 9 saat arasında okulda kalmaktadır.

Tablo 3: Okulda Yapılan İşlerin Gereklilik- Zorunluluk Oranları

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdeler)
Okulda Yapılan İşlerin Gereklilik-Zorunluluk Oranları	%100 gerekli/ zorunlu idi. Y1- Y4- Y5- Y6- Y7-Y8-Y9-Y10- Y11	9	64,29
	%95 gerekli/ zorunlu idi. Y12	1	7,14
	%80 gerekli/ zorunlu idi. Y3- Y13	2	14,29
	%70 gerekli/ zorunlu idi. Y2	1	7,14
	%50 gerekli/ zorunlu idi. Y14	1	7,14

Tablo 3 incelendiğinde okul yöneticilerinden 9 kişi (%64,29’u) okulda yapılan işlerin %100 gerekli/zorunlu olduğunu ifade etmektedir.

Bu olağandışı dışı dönemde (Covid-19 salgınında) okul yöneticilerine göre okul yönetiminde karşılaşılan sorunlar şunlardır: Hijyen, maske ve sosyal mesafe kurallarına uyma sorunları, Covid-19 tedbirlerine kısmen uyulmaması, aşırı belirsizlik, virüs korkusundan insanların birbirinden şüphe duyması, veli ve öğrencilerin bir kısmıyla iletişimin kısıtlanması -hatta kopması, okul- veli bağlantısının zayıflaması, öğretmen- öğrenci ilişkisinin zayıflaması, öğretmenlerin okula aidiyet duygusunun zayıflaması, öğretmenlerin tatmin duygusunun zayıflaması, sosyal medyadaki yanıltıcı bilgiler, öğretmenlerin rahatsızlanması sonucu derslerin aksaması, öğrencilerin okuldan soğuması, öğrencilerin Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’ndaki canlı derslere yeterince katılamaması, zorunlu tutulan “Temiz Okul Projesi” kapsamında yapılan faaliyetlerin maliyeti, okuldaki bilgisayarların çok eski olması, öğrencilerin derslere devam sorunu, öğrencilerin müfredattan geri kalması, öğrencilerin tablet ve internet ihtiyacının olması, okulun öneminin azalarak TV’nin öneminin arttığı düşünülmesi, velilerin okulda bulunması gibi noktalarda yoğunlaşmaktadır.

Okul yöneticileri okulların yüz yüze açılmasıyla ailelerin hastalık (Covid-19) korkusuyla çocuklarını okula göndermemeleri, okul sırası eksikliği, maddi imkânsızlıklar, temizliğe uymama, maske ve dezenfektan eksikliği, maske ve dezenfektan sarfiyatının artması, maske kullanımına uymama, sosyal mesafeye uymama, Covid-19 bulaşının hızlanarak artması, kitlesel bulaşının önüne geçilememesi, hastalığın bitmemesinde dolayı duyulan tedirginlik, öğrenci ve öğretmenlerde derslere odaklanamama, boş vermişlik hissinin oluşması, öğrencilerin müfredattan geri kalması, okulların kapanma kaygısı gibi sorunlarla karşılaşılabilceğini ifade etmektedirler.

Tablo 4: Uzaktan Öğretimde Yaşanan Sorunlar

Bilgi/ Soru	Sorunlar	F (Frekans)	% (Yüzdeler)
Uzaktan öğretimde yaşanan sorunlar	İnternet erişiminin olmaması ve tablet, bilgisayar gibi cihazların eksikliği Y1-Y2- Y3- Y4- Y5- Y9- Y11- Y14	8	29,63
	İnternetin pahalılığı, maddi imkânsızlık Y2- Y9- Y10	3	11,11
	Öğrencilere ulaşamama Y12-Y13	2	7,40
	Öğrencilerin okulda ders alma alışkanlığı Y2	1	3,70
	Öğrencilerin evde özel odalarının olmaması Y2	1	3,70
	EBA canlı derslere katılımın düşük olması Y3-Y6-Y11- Y12- Y14	5	18,51
	Velilerin öğrencilerin canlı derslere katılımı konusunda duyarsız olması Y6-Y14	2	7,40
	Öğrencilere sınav ve quiz yapılamaması, ödev verilememesi Y7	1	3,70
	Öğrencilerin rehberlik hizmetin yararlanamaması Y7	1	3,70
	Öğrencilerin sosyalleşememesi Y7	1	3,70
	Öğrenci ve öğretmenlerin odaklanamaması	1	3,70
	Derslerin etkili yapılamaması Y11	1	3,70

Tablo 4 incelendiğinde uzaktan öğretimde birçok sorunun görüldüğü, bunlardan en büyük sorunun %29,63 oranla internete erişimin olmaması ve tablet, bilgisayar gibi cihazların eksikliği olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca EBA canlı derslere katılımın düşük olması, internetin pahalılığı, maddi imkânsızlık, öğrencilere ulaşamama, velilerin öğrencilerin canlı derslere katılımı konusunda duyarsız olması uzaktan eğitimde öne çıkan sorunlardandır.

Tablo 5: Okulun Hijyen Durumu

Bilgi/ Soru	Seçenekler	Nedenler	F (Frekans)	% (Yüzdellik)
Okulda hijyenin yeterliliği	Evet	MEB'in yayınladığı kılavuza göre okulda alınması gereken tedbirler alınmıştır. Tüm okullara "Temiz Okul Belgesi" alma zorunluluğu getirildi. Okulda öğrenciler maske, sosyal mesafe, hijyen kurallarına daha çok uymakta, ateşleri ölçülmekte, dokundukları tüm yüzeyler dezenfekte edilmektedir. Y3, Y5, Y6, Y7, Y9, Y10, Y12, Y14	8	57,15
	Hayır	Personel, öğrenci, maddiyat kaynaklı nedenlerden dolayı okulda hijyen yeterli seviyede değildir. Y1, Y2, Y4, Y11, Y13	5	35,71
	Yanıt vermeyen	Y8	1	7,14

Tablo 5'te görüldüğü üzere Covid-19 sürecinde okulun hijyen durumunun yeterliliği konusunda 8 okul yöneticisi (%57,15) gerekli tedbirlerin (MEB'in yayınladığı kılavuza göre okulda alınması gereken tedbirler alınmıştır. Tüm okullara "Temiz Okul Belgesi" alma zorunluluğu getirildi.) alınmasından hareketle olumlu görüş belirtirken 5 okul yöneticisi (%35,71) ise personel, öğrenci ve maddiyat kaynaklı nedenlerden dolayı olumsuz görüş belirtmiştir.

İmam hatip okul yöneticilerinin Covid-19 salgını döneminde en büyük korku- kaygıları arasında; hastalığın küçük yaşta çocuklara ve topluma ruhen olumsuz etkisinin olması, bulaşın (Covid-19) okulda yayılması, okul paydaşlarının koronaya yakalanması, hastalanması, okulun bundan sorumlu tutulması, okulda geniş çaplı bulaşma olması, hafta içi 5 gün yüz yüze eğitim- öğretim verilen okulun tekrar kapanması, öğrencilerin müfredattan geri kalması, öğrencilere ulaşamayacak olması yer almaktadır. Okullarda yüz yüze eğitime ara verilmesi, internetin olmaması, bazı velilerin telefon kullanmaması sebebiyle her öğrenciye ulaşmak mümkün olmayacaktır.

Tablo 6: En Büyük Korku/Kaygı Tespiti

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdellik)
Bu süreçte en büyük korku- kaygımız nedir?	Hastalanmak. Y1- Y13- Y14	3	21,43
	Okulda çıkan hastalıklardan okulun sorumlu tutulması. Y14	1	7,14
	Bulaş vakalarının öğrenciler arasında artması ve bazı ölümlerin olması. Y7- Y11- Y12	3	21,43
	Hastalığın küçük yaşta çocuklara ve topluma ruhen olumsuz etkisi. Y2-Y10	2	14,29
	Hafta içi 5 gün yüz yüze eğitim-öğretime açılan okulun tekrar kapanması, öğrencilere ulaşamama. Y3- Y9	2	14,29
	Okul paydaşlarının koronaya yakalanması. Y4	1	7,14
	Bulaşın (Covid-19) yayılması. Y5	1	7,14
	Okulda geniş çaplı bulaşma olması, Y6	1	7,14

Tablo 6'da görüldüğü üzere okul yöneticilerinin Covid-19 sürecinde çok çeşitli korku- kaygıları bulunmaktadır. Ancak en büyük korkuların %21,43 oran ile "Bulaş vakalarının öğrenciler arasında artması ve bazı ölümlerin olması" ve "Hastalanmak" olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Covid-19 Sürecinde En Çok Özlemi Çekilen Şey

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdellik)
En çok özlenen şey	Canlı derslerin seyreltilmediği bir ortam Y1	1	7,14
	Tam gün yüz yüze eğitim-öğretime geçilmesi. Y2- Y3- Y5- Y6-Y12	5	35,73
	Koronasız eski günler (maskesiz, sosyal mesafesiz normal yaşam) Y4- Y10-Y14	3	21,43
	Öğrencilerle toplu şenlik, spor vb. etkinliklerin yapılması. Y7	1	7,14
	Sarıma Y9	1	7,14
	Tokalaşma Y11	1	7,14
	Dışarıda korkmadan dolaşma. Y13	1	7,14
	Yanıt vermeyen. Y8	1	7,14

Tablo 7’de görüldüğü üzere 5 okul yönetici (%35,73 oranda) en çok tam gün yüz yüze eğitim-öğretime geçilmesi özlemi içindedir, 3 yönetici (%21,43) koronasız eski günler (maskesiz, sosyal mesafesiz normal yaşam), 1 yönetici (%7,14) canlı derslerin seyreltilmediği bir ortam, 1 yönetici (%7,14) öğrencilerle toplu şenlik, spor vb. etkinliklerin yapılması, 1 yönetici (%7,14) sarılma, 1 yönetici (%7,14) tokalaşma, 1 yönetici (%7,14) dışarıda korkmadan dolaşmayı özlediğini dile getirmiştir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “İmam hatip ortaokulu yöneticilerinin Covid-19 sürecinde okul yönetiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin çözüm önerileri nelerdir?” biçiminde düzenlenmiştir. Bu alt probleme yanıt bulmak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen verilerin içerik analizi yapılmıştır.

Okul yöneticileri Covid-19 salgınında okul içinde karşılaşılan problemlerin çözümüne ilişkin olarak iletişim araçları ile öğretmen, öğrenci ve velilerle görüşmeler yapıldığını, öğretmenlerin öğrenci ve velilere ulaşmalarının sağlandığı, okulda öğrencilere sözlü, görsel ve yazılı uyarılar yapıldığını, EBA TV izleyemeyen öğrenciler için birkaç televizyon ayarlandığını, EBA destek noktaları oluşturulduğunu, EBA ve diğer platformlar üzerinden uzaktan eğitim yapıldığını, nöbetçi öğretmenlerin daha aktif çalışmasına dikkat edildiğini, “Temiz Okul Projesi” kapsamında çalışmalar yapıldığını, maske, mesafe kurallarına uyulmaya çalışıldığı, dezenfektan kullanıldığı, denetimlerin artırıldığı, Bakanlığın (MEB) bazı çalışmalar başlattığını ancak yeterli olmadığını ifade etmektedirler.

Okul yöneticileri Covid-19 Salgınında okul yönetiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik olarak iletişim araçlarının yaygınlaştırılması, kısa mesaj, whatsapp ve telefonla öğrenci velileriyle irtibata geçilmesi, online veli toplantıları yapılması, öğretmenlere pandemi dönemi eğitimleri verilerek mesleki tatminlerinin güçlendirilmesi, daha hassas davranılması, öğrencilere TV, tablet, bilgisayar yardımı yapılması, -okullara ödenek verilmesi, her öğrenciye sınırsız internet verilmesi; çalışan, öğrenci ve velilerin eğitimi ve bilgilendirilmesi, yüz yüze eğitime ara verilmesi, EBA destek noktalarının güçlendirilmesi, öğrencilerin EBA destek noktalarına yönlendirilmesi, daha çok uğraşmak gerektiğine dair önerilerde bulunmaktadır.

Okul müdürü Y2, Covid-19 sürecinde okul yönetiminde yaşanan sorunların çözümüyle ilgili şu önerilerde bulunmaktadır:

“Resmi bilgiler hızlı bir şekilde okullara ulaştırılmalı, -okul yöneticilerine daha fazla hareket alanı verilmeli, ekonomik olarak okul müdürlerinin desteklenmesi gerekir. Ayrıca öğretmenlerin Destekleme ve Yetiştirme Kurs (DYK) ücretleri maaş karşılığında bağımsız değerlendirilmelidir.”

Okulların yüz yüze öğretime açılmasıyla karşılaşılan- karşılaşılabilecek sorunların çözümüne yönelik olarak iletişim araçları kullanarak süreç esnasında ve sonunda öğrencilere ulaşarak psikolojik destekte bulunulması, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerince okulların ihtiyaç duyduğu sıraların temin edilmesi, okullara maske ve dezenfektan desteği sağlanması, okul kaynaklarının (okul-aile birliği gelirleri vb.) kullanılması, okulların kapatılarak yüz yüze eğitime online olarak devam edilmesi, her okulun kendi bütçesinin olması, okul-aile işbirliği ile okulda çalışmalar yapılması, velilerin bilgilendirilmesi, okulda maske, mesafe ve temizliğe en üst düzeyde dikkat edilmesi, mesafe kuralına uyulmasına sağlamak için kademeli zil çalınması, temizlik kurallarının uygulanması, okulda seyreltilmiş eğitim yapılması, 8. sınıfların yüz yüze eğitime başlaması, öğrenci değerlendirme sisteminin esnetilmesi, öğrencilerin her hafta test yapılması, öğrencilere sağlık çalışanlarınca konferans verilmesi,

nöbetçi öğretmenlerin görevleri konusunda uyarılması, hastalık nedeniyle oluşan öğretmen ihtiyacının ücretli öğretmenlerce giderilmesi yönünde çözüm önerileri ileri sürmektedirler.

Covid-19 Salgını döneminde uzaktan eğitimde yaşanan sorunların çözümü için öğretmen ve imam hatip okul yöneticilerince velilerin bilgilendirilmesi, velilerin öğrencilerin canlı derslere katılmaları konusunda gerekli hassasiyeti göstermeleri, muhtar ve velilerle işbirliği yapılarak öğrencilerin internet ihtiyacının karşılanması, zenginlerce fakirlere yardım (zekât verilmesi) yapılması, öğretmenlere internete ücretsiz erişim imkânının tanınması, MEB tarafından internet alt yapısının güçlendirilmesi, online deneme sitelerinden yararlanılması, öğrenciler arasında yarışmalar yaparak motivasyonlarının artırılması, öğrencilere yeteri düzeyde iletişim aracı sağlanması, öğrencilerin whatsapp grupları kurup sosyalleşmesi, EBA destek noktası sayısının ziyadeleştirilmesi, EBA üzerinden ödev verilip kontrol yapılması, rehber öğretmenlerin online ve telefon üzerinden öğrenciler başta olmak üzere tüm topluma rehberlik yapılması, toplumun uzaktan eğitime yönelik inancının artırılması önerisinde bulunmuşlardır. Bu sorunların (internet erişim, tablet, bilgisayar temini) çözümünde Bakanlık, okul-aile birliği, gönüllü hayırsever vatandaşlara büyük görevler düşmektedir.

Tablo 8: Covid-19 Süreciyle İlgili Destek Alma Durumu

Bilgi/ Soru	Seçenekler	Kimlerden ve nasıl destek alındığı/ alınmadığı	F (Frekans)	% (Yüzdelik)
Bu süreçle (Covid-19) ilgili destek alındı mı?	Evet	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü öğrenci başına 7,5 TL yardımda bulundu. Y1- Y4- Y12	3	15,79
		İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden dezenfektan, çamaşır suyu ve maske alındı. Y2-Y3- Y9- Y12- Y14	5	26,32
		Öğretmenlerden maddi destek alındı. Y3- Y6- Y9	3	15,79
		Okul-Aile Birliğinden, velilerden yardım alındı. Y6- Y9	2	10,52
	Hayır	Destek alınmadı. Y5-Y7- Y10- Y11- Y13	5	26,32
	Yanıt vermeyen	Y8	1	5,26

Tablo 8’de görüldüğü üzere 5 okul yöneticisi (%26,32) bu süreçte okullara İl/İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin dezenfektan, çamaşır suyu ve maske alındığını ifade etmiştir. 3 yönetici (%15,72) Din Öğretimi Genel Müdürlüğünden öğrenci başına 7,5 TL alındığını ve yine 3 yönetici (%15,72) öğretmenlerden maddi destek aldıklarını ifade etmişlerdir. Ancak 5 okul yöneticisi (%26,32) Covid-19 salgını sürecinde okula hiçbir bir yardım yapılmadığını ifade etmişlerdir. 1 yönetici ise (%5,26) bu soruya yanıt vermemiştir. Tabloda bazı yöneticilerin yardım alınan kurum/ kişiler konusunda olumlu yönde birden fazla yanıt verdiği görülmektedir.

Okul yöneticilerinin en büyük korkularının çözümü noktasında okul yöneticileri; yüz yüze eğitim- öğretim yerine çevrimiçi (online) eğitim- öğretime geçilmesi, okulların hijyen konusunda hazır hale getirilmesi, temizlik kurallarına riayet edilmesi, maske takılması, mesafe ve hijyen kurallarına uyulması, okul idarecilerinin sorumluluğunun azaltılması, bazı okullarda herhangi bir vaka görülmediği için yüz yüze eğitim- öğretime devam edilmesi, sabırlı olmak, insanların moral ve motivasyonlarını artırıcı eğitimlerin verilmesi, okullara daha fazla yardımcı personel ve hijyen malzemesi (dezenfektan, maske, sıvı sabun, köpük sabun vb.) desteğinde bulunulması, Covid-19 hastalığının sona ermesi için bir an önce aşının bulunmasına dair önerilerde bulunmaktadırlar.

Süreç sonunda okul yöneticilerinin ilk olarak yapmak istedikleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Covid-19 Sona Erdiğinde İlk Yapılmak İstenen Şey

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdelik)
Bu süreç (Covid-19) sona erdiğinde ilk yapılmak istenen şey nedir?	Öğrencilerle doyasıya sohbet etmek. Y1	1	7,14
	Tüm öğrenci ve öğretmenleri kulda görmek. Y12	1	7,14
	Koronaya yakalanmayan personeli ödüllendirmek. Y2	1	7,14
	Tüm çocuklara dondurma ısmarlamak. Y3	1	7,14
	Aile, eş dost, akrabayı ziyaret etmek. Y4	1	7,14
	Okul ortamında sosyal ve kültürel etkinlik yapmak.(sütlaç, aşure etkinliği vb.) Y5- Y7-Y14	3	21,44

Maskesiz dolaşmak. Y6	1	7,14
Sevdikleri insanlara sarılmak. Y9	1	7,14
Normal hayata dönmek. Y10	1	7,14
Okulda çığ köfte yapmak. Y11	1	7,14
Gezmek. Y13	1	7,14
Yanıt vermeyen. Y8	1	7,14

Tablo 9’da görüldüğü üzere okul yöneticileri Covid-19 süreci sona erdiğinde öğrenci, öğretmen, akraba, eş dost gibi tanıdıklarına iyilik yapmak, öğrencilerle sohbet etmek, okulda sosyal ve kültürel faaliyetler gerçekleştirmek, maskesiz dolaşmak düşüncesi içerisindeyler. 3 yönetici %21,44 oranda en çok Covid-19 sona erdiğinde okul ortamında sosyal ve kültürel etkinlik yapmak (sütlaç, aşure etkinliği vb.) istediğini ifade etmiştir.

Covid-19 sürecinde okul yöneticilerini en çok etkileyen durumlar Tablo 10’da gösterilmiştir:

Tablo 10: Covid-19 Sürecinde Okul Yöneticilerini En Çok Etkileyen Durum

Bilgi/ Soru	Seçenekler	F (Frekans)	% (Yüzdeler)
Bu süreçte okul yöneticilerini en çok etkileyen yaşantı-gözleminizi paylaşır mısınız?	Bahar aylarında 3 ay çocuk ve yaşlıların dışarı çıkamaması. Y2	1	7,14
	Eşi çalışmayan ve 3 çocuklu bir velinin, çocuklarının internetinin olmaması, televizyona çocukların yakından baktığını söylemesi üzerine aileye okul idaresince bir televizyon temin edilip verilmesi, velinin bu süreç bitince televizyonu geri vermek istediğini söylemesi. Y3	1	7,14
	Sokakta maskeli insanların dolaşması. Y4	1	7,14
	Öğrencilerin okula özlemle gelmeleri, arkadaşlarını aramaları, onlara dokunmak istedikleri halde uzak durmaları. Y5	1	7,14
	Bazı öğretmenlerin uzaktan eğitime, yeni koşullara uyum sağlamakta zorlanması. Y6	1	7,14
	Tablet veya telefon almayan bir velilerin okul idaresinden yardım talep etmeleri. Y7	1	7,14
	Yakınlardan, tanıdıklardan, insanlardan uzak olmak. Y8- Y10	2	14,28
	Yetersiz kalmak. Y9	1	7,14
	El yıkamasını öğrenme. Y11	1	7,14
	Maddi imkânsızlık nedeniyle öğrencilerin canlı derslere katılamaması, bu öğrencilere yardım edilememesi. Y12	1	7,14
	Yaşlıların otobüse alınmamasına. Y13	1	7,14
	Elimizdekilerin kıymetini bilmeme ve stres. Y14	1	7,14
	Yanıt vermeyen Y1	1	7,14

Tablo 10’da okul yöneticilerinin Covid-19 salgını döneminde farklı olay- duyguların tesirinde- içerisinde oldukları görülmektedir. Ancak 2 yönetici en çok etkileyen durum olarak (%14,28) ile yakınlardan, tanıdıklardan, insanlardan uzak olmak kalmanın tesirinde kaldıklarını ifade etmişlerdir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu bölümde araştırmanın kısa bir özeti yapılmış, ulaşılan bulgular maddeler olarak verilmiş, bu bulgularla ilgili olarak geliştirilen öneriler, uygulamacılar için öneriler ve araştırmacılar için öneriler başlıkları altında sunulmuştur.

4.1. Yargular

Bu çalışmanın temel amacı, imam hatip okul yöneticilerinin koronavirüs (Covid-19) salgınında karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve geliştirdikleri çözüm önerilerini belirlemektir. Bu amaçla olgu bilim deseninde nitel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Malatya ilinde görev yapan 14 imam hatip okul yöneticisi oluşturmaktadır. -Araştırmada veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Bu görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların kıdem, cinsiyet, görev unvanı ve görev yaptığı öğretim kurumunu belirlemeyi amaçlayan dört soru yer almaktadır. İkinci bölümde ise katılımcıların bu süreçte

yaşadığı sorunları belirlemeyi amaçlayan on yedi soru yer almaktadır. Araştırmada ulaşılan veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Araştırma sonucunda imam hatip okul yöneticilerinin koronavirüs (Covid-19) salgınında en çok karşılaştıkları sorun alanları olarak Can'ın (2020) çalışmasında da bahsedildiği üzere uzaktan eğitim döneminde öğrenci ile etkileşimin az olması nedeniyle eğitim ve öğretimde aksaklıkların yaşandığı, öğrencilerin dersleri takip edebilecekleri teknolojik altyapının yetersiz olduğu, okullarının açılması ile birlikte salgının artışına ve önlenememesine dair kaygıların olduğu, okulların açılması ile birlikte istenilen düzeyde hijyen standartlarının sağlanamamasına yönelik endişelerin yer aldığı görülmüştür.

Yaşanan bu sorunların çözümüne yönelik; teknolojik imkânların (internet bağlantısı, internet sağlanması, bilgisayar, tablet, akıllı telefon tedariki) eğitimde fırsat eşitliği ekseninde iyileştirilmesi gerektiği, okulların açılması ile birlikte telafi programlarının (destekleme ve yetiştirme kursları, ilköğretim yetiştirme programı, telafi eğitimleri) uygulanması gerektiği, okullara maddi kaynaklar aktararak veya malzeme yardımıyla bulunularak hijyen standartlarının iyileştirilmesi gerektiği, salgının yayılma ihtimali dikkate alınarak okulların bir yıl dondurulabileceği önerilmektedir.

Araştırma bulguları okul yöneticilerinin online eğitimde yaşanan sorunlar, eğitim ve öğretim ile çevresel koşullar, okul bütçesi gibi birçok alanda sorunların var olduğunu göstermiştir. Okul yöneticileri yüz yüze gelinen sorunlar arasında Covid-19 salgını nedeniyle derslerin yüz yüze yapılamaması, uzaktan eğitimde yaşanan sorunları dile getirmektedirler.

4.2. Öneriler

Araştırmada ulaşılan bulgular ışığında geliştirilen öneriler uygulamacılar için öneriler ve araştırmacılar için öneriler başlıkları altında sunulmuştur.

4.2.1. Uygulamacılar İçin Öneriler

1. Okul ortamında uzaktan eğitim döneminde karşılaşılan zorlukların değerlendirilerek ilgili kurumlar alınması gereken tedbirlere yönelik değerlendirmeleri revize edebilir.
2. Sağlık sektöründe oluşabilecek aksaklık ve yığılımları önlemek için yüz yüze eğitime geçiş süreci ilgili kurumlarca ertelenebilir.
3. Salgın sürecinde okulların hijyen standartlarının iyileştirilmesine rehberlik yapabilir.
4. Yüz yüze eğitime geçiş ile birlikte okullarda planlanacak etkinliklere öncülük edebilir.

4.2.2. Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Yapılan bu araştırma farklı araştırmacıların benzer konudaki çalışmaları ile karşılaştırılarak sonuçlar birlikte değerlendirilebilir.
2. Bu araştırmaya benzer çalışmalar öğretmen grubu ile yapılabilir.
3. Bu araştırmaya benzer çalışmalar nicel araştırma yöntemleri kullanılarak daha geniş katılım sağlanarak genellenebilir sonuçlara ulaşılması amaçlanabilir.
4. Bu araştırmaya benzer çalışmalar farklı illerde görev yapan okul yöneticileri ile de gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak koronavirüs sürecinde imam hatip okullarında okul yönetiminde birçok sorunla karşılaşılmaktadır. Gerek teknolojik alt yapı eksikliği, gerek olarak da personelin bu sürece yeterince hazır olmaması beraberinde birçok sorun getirmektedir. Bu sorunların çözümü için başta Bakanlık olmak üzere il/ilçe milli eğitim müdürlükleri, okullara büyük sorumluluklar düşmektedir. Bakanlık il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okulların koordinesinde öğrencilere binlerce tablet dağıttı, öğrencilere internet imkânı sağladı. Balcı (2001)'nin dediği gibi okulu yönetmekle görevli olan okul müdürlerinin karşılaşılan sorunları çözmek noktasında büyük sorumlulukları bulunmaktadır. Şişman ve Turan (2002) ise okul müdürlerinin lider, sorun çözücü olması gerektiğini belirtmektedir. Okulun lideri olarak okul müdürleri kendi okullarında öğretmen ve öğrencileri bu zorlu süreçte motive ederek, rehber öğretmenlerle veli/öğrencileri buluşturarak derslere yönelik ilgiyi artırabilir. Yine sivil toplum kuruluşları, gönüllü velilerden yardım okul aile birlikleri marifetiyle yardım alınarak öğrencilerin ihtiyaç duyduğu internet, bilgisayar, tablet ihtiyacına bir nebze olsun çare bulabilir.

KAYNAKLAR

- Açıkgöz, K. (1994). *Eğitimde etkili yönetici davranışları*. Kanyılmaz Matbaası.
- Aydın, M. (2000). *Eğitim yönetimi*. Hatipoğlu Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (1982). *Temel eğitim ve yönetimi*. Sevinç Matbaası.
- Başaran, İ., E. (1996). *Türkiye eğitim sistemi*. Yargıcı Matbaası.
- Bıyık, E. (2014). *İlkokul/ortaokul yöneticilerinin okul yönetiminde karşılaştıkları yönetsel sorunların belirlenmesi: Araklı örneği* (Yüksek lisans tezi). Okan Üniversitesi, İstanbul.
- Binbaşıoğlu, C. (1983). *Eğitim yöneticiliği*. Binbaşıoğlu Yayınevi,
- Bursalıoğlu, Z. (2000). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Pegem Yayıncılık.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) pandemisi ve pedagojik yansımaları: Türkiye’de açık ve uzaktan eğitim uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Çelik, V. (2000). *Eğitimsel liderlik*. Pegem A Yayıncılık.
- Güçlüol, K. (1985). *Eğitim yönetiminde karar ve örnek olaylar*. Kadioğlu Matbaası.
- Kayıkçı, K. (2001). Yönetici yetiştirme sorunu. *Milli Eğitim Dergisi*, 150. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/150/kayikci.htm
- Külekcı A., E. ve Çakın, M. (2020). Covid-19 salgınının eğitime etkisi konusunda okul yöneticilerinin görüşleri. *Turkish Studies*, 15(4), 723-737. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44140>.
- Özcan, A. O. (1989). Atatürk’ün eğitim görüşü. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1, 116-128.
- Özdemir, S. (2000). *Eğitimde örgütsel yenileşme*. Pegem Yayıncılık.
- Soylu, Ö. (2013). *Türkiye’de din eğitimi ve imam- hatip liseleri* (Yüksek lisans tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Şişman, M. ve Turan, S. (2002). *Eğitimde toplam kalite yönetimi* (Geliştirilmiş İkinci Baskı). Pegem Yayıncılık.
- Tahaoğlu, F. ve Gedikoğlu, T. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin liderlik rolleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(58), 274-298.
- Taymaz, H. (2003). *Okul yönetimi* (7. Baskı). Pegem Yayıncılık.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı. (2020). *Haberler*. 06.03.2020 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı. <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/117021/cumhurbaskanligi-sozcusu-kalin-korona-virus-le-mucadele-surecini-el-birliyiyle-rehavete-ve-panige-kapilmadan-atlatma-kabiliyetine-sahibiz->
- Wikipedia. (2020a). *2019-20 koronavirüs pandemisi*. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/2019-20_koronavir%C3%BCs_pandemisi
- Wikipedia. (2020b). *Impact of the 2019–20 coronavirus pandemic on education*. https://en.wikipedia.org/wiki/Impact_of_the_2019%E2%80%9320_coronavirus_pandemic_on_education
- WHO. (2020a). *WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 - 11 March 2020*. <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-sopening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.